Received: 26.09.2020

Accepted: 16.10.2020

Published on-line: 15.12.2020

Available from: www.obranaastrategie.cz

doi: 10.3849/1802-7199.20.2020.02.023-044

KURDSKÉ BOJOVNÍČKY V SÝRII V BOJI PROTI ISIS A PO ŇOM

Emancipácia ako zásadný motív boja na severovýchode Sýrie

KURDISH FEMALE FIGHTERS IN SYRIA DURING AND AFTER THE FIGHT AGAINST ISIS

Emancipation as a Fundamental Motive for the Struggle in Northeastern Syria

Lucia Yar^a

Abstrakt

Kurdským bojovníčkam v Sýrii sa pozornosti dostalo až po bitke o Kobane. Táto štúdia aktivity v boji proti ISIS a po ňom analyzuje, pričom sa zameriava na ideologické motivátory, ktoré ich zapojenie do ozbrojeného povstaleckého hnutia ovplyvnili. Vďaka diskurzívnej analýze netradičných, miestnych zdrojov, konštatuje, že špecifickosť ideologickej transformácie hnutia, kde sa v čase bojov proti ISIS do centra miestneho diskurzu dostala ženská emancipácia, pretrvala aj po tom, čo sa zmenil primárny cieľ odboja, a preto má potenciál aktivizovať aj naďalej.

Abstract

Kurdish female fighters in Syria did not receive attention until after the Battle of Koban. This study analyzes activities during and after the struggle against ISIS, focusing on the ideological motivators that influenced their involvement in the armed insurgent movement. Through a discursive analysis of non-traditional, local sources, it concludes that the specificity of the ideological transformation of the movement, where women's emancipation came to the center of the local discourse, persisted even after the primary goal of the resistance has changed.

Kľúčové slová

YPJ; PKK; YPG; Sýria; Kurdi; ženské bojovníčky; ideológia.

Keywords

YPJ; PKK; YPG; Syria; Kurds; Female Fighters; Ideology.

^a Institute of European Studies and International Relations, Comenius University in Bratislava, Slovak Republic. lucia.yar@fsev.uniba.sk. Researcher ID: AAY-9568-2020.

Úvod

„Faktom je, že každá vojna trpí každým ďalším mesiacom akousi progresívnou degradáciou, pretože také veci ako sloboda jednotlivca a pravdivá tlač jednoducho nie sú zlučiteľné s vojenskou efektívnosťou.“

George Orwell, Hold Katalánsku

Ubránili sýrske Kobane, vyhnali z regiónu teroristov z Islamského štátu (ISIS) a dokonca pomohli dolapiť najhľadanejšieho muža - lídra tohto, kedysi najobávanejšieho¹ teroristického hnutia, Abu Bakra al-Baghdadiho. Omnoho väčšiu pozornosť si však zabezpečili tým, že aspoň čiastočne narušili tradičné a rodovo podmienené naratívy o postavení žien na Blízkom východe. Takýto zjednodušený obraz sa vytvoril o kurdských bojovníčkach v severnej Sýrii predovšetkým v Európe a Spojených štátoch.

Ženy, ktoré sa začiatkom druhej dekády nového milénia pridali k ozbrojenému povstaniu v regiónoch severnej Sýrie, obývanej zväčša kurdskou menšinou - najväčším etnikom na svete bez vlastného štátu, rozdeleného najmä medzi Turecko, Sýriu, Irak a Irán - však tvrdia, že sa zúčastnili dvoch paralelných bitiek. Na jednej strane po boku svojich mužských kolegov, no pod samostatným ženským vedením v priamych pozemných stretoch s teroristickou organizáciou ISIS. Na strane druhej išlo o súčasť ich neustávajúceho boja za ženskú emancipáciu a rodovú rovnosť, po vzore pomerne novej, no výrazne sa rozširujúcej ideologickej koncepcie bývalého vodcu tureckých Kurdov, Abdullaha Öcalana, zvanej *jineológia*. Zjednotený a ozbrojený odpor preto zároveň nepovažovali len za vojenský, ale aj existenčný.

Kým aktivity tzv. Ženských obranných jednotiek (YPJ) - čisto ženskej, prevažne kudskej milície, pôsobiacej v severných regiónoch Sýrie od marca 2013 - vnímala celosvetová verejnosť ako ojedinelý úkaz, motivácia ostávala simplifikovaná a v diskurze udalostí, ktoré nasledovali po porážke ISIS aj značne nepochopená.

Ideológia ozbrojeného kurdského hnutia v Turecku a Sýrii sa v ostatných dekádach transformovala. Po interných nezhodách, ktoré vyvrcholili v štiepenie kurdských hnutí, dokonca priamych útokoch medzi súperiacimi skupinami, v snahe presadiť vlastnú pravicovú alebo ľavicovú ideológiu, či dokonca náboženské krídlo, spoločný nepriateľ Kurdov čiastočne prepojil a v 80. rokoch ich boje zintenzívnili najmä v Turecku. Cieľom časti silného a aktívneho jadra Kurdov v Turecku, bola až do konca 90. rokov absolútna samostatnosť Kurdistanu, respektíve vytvorenie vlastnej autonómie, a to v rámci existujúcich národných štátov. Aj tieto aktivity však boli vládami suverénnych štátov, v ktorých žili, vnímané ako separatistické, a preto tvrdo potlačované. Až po presune centra kurdského odboja do Sýrie a následnom zatknutí lídra, od vízie samostatnosti upustili aj militantnejšie frakcie kurdských hnutí, avšak iným spôsobom, ako by si to želali Ankara či Damask.

Napriek zdanlivej porážke teroristickej organizácie ISIS však konflikt na severe občianskou vojnou zmietanej Sýrie ani v roku 2020 neskončil. Cieľ národnooslobodzovacích ozbrojených aktivít kurdských milícií sa dôsledkom ústupu ISIS iba preorientoval na nový

¹ PEW RESEARCH. Globally, People Point to ISIS and Climate Change as Leading Security Threats. [on-line]. 01.08.17 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: t.ly/JDjX.

cieľ. Kým od začiatku tzv. Rojavskej revolúcie bola v centre záujmu ambícia poraziť útočníkov z ISIS, od prvej tureckej operácie v Sýrii, Štít Eufratu, v auguste 2016, sa k nej pridal porovnateľný, no v mnohých ohľadoch ešte výraznejší boj proti tureckému štátu. Zatiaľ čo motivácie a zámery ISIS odsúdila väčšina modernej spoločnosti a najvýznamnejší hráči na svetovej politickej scéne, čo kurdských bojovníkov a bojovníčky postavilo do čela civilizačného boja za slobodu, transpozícia nového cieľa kurdskej milície - popredného člena NATO s jednou z najväčších aliančných armád - sa na západe nestretla s tak jednoznačným pochopením.

Práve prostredníctvom rozboru vývoja kurdského národnooslobodzovacieho hnutia v Turecku a v Sýrii, no najmä jeho rodovo emancipačných snáh, pred a po porážke ISIS sa tento text snaží zistiť, či je ideológia paralelného boja na spomínaných „dvoch frontoch“ aktivizujúca, a má preto potenciál eliminovať možnosť marginalizácie ženských otázok v post-konfliktnom období. Je však táto deklarovaná ideologická motivácia a jej rámcovanie v rámci sebaaprezentácie zároveň dostatočne úspešná na to, aby si opätovne zaistila sympatie diskurzu západných médií, ako to bolo v časoch, kedy svet kurdské bojovníčky v Sýrii považoval za ojedinelý feministický úkaz na Blízkom východe?

Cieľom tejto štúdie je preto analyzovať a porovnať aktivity ženského ozbrojeného hnutia počas bojov s hnutím ISIS a po jeho porážke až do leta 2020 z pohľadu samotných kurdských aktivistov. Vďaka diskurzívnej analýze svedectiev z regiónu, ale aj akademickej a sekundárnej literatúry, predstaví štúdia vývoj a transformáciu kurdského, hlavne ženského ozbrojeného hnutia v Turecku, ale najmä Sýrii. Zároveň prostredníctvom zdrojov na sociálnych sieťach a rôznych platformách vo forme textov, videí a audio nahrávok, ktoré majú častokrát aj sebaaprezenačný, až propagandistický charakter, no zároveň ponúkajú špecifický náhľad na dianie, popíše motivácie a úlohy, ako aj deklarovanú ideológiu, založenú na konceptoch *jineológie* a demokratického konfederalizmu. Vďaka týmto dátam chce štúdia zistiť, (1) ako sa po zmene identifikovaného cieľa ozbrojeného odboja Kurdiok zo Sýrie zmenili ich motivácie, (2) či a ako deklarovaná ideológia po porážke ISIS ovplyvnila postavenie žien v rámci spoločenského a politického boja v regióne severovýchodnej Sýrie v lokálnom diskurze médií, a (3) či má ženská emancipácia ako jadro ideológie, za ktorú sa vedie ozbrojený konflikt, potenciál zabezpečiť hnutiu dostatočnú podporu aj v diskurze zahraničných médií.

Vzhľadom na citlivosť témy, ktorá aj v roku 2020 podnecuje ozbrojený konflikt najmä medzi Tureckom a sýrskymi Kurdami, sa táto analýza zároveň usiluje o čo najväčšiu objektivitu a kritickosť, no bez snahy presadzovať či propagovať akúkoľvek ideológiu.

Pojmy, zdroje a metodológia

Táto analýza sleduje vývoj kurdského hnutia a najmä jeho ženských buniek. V úvode je však dôležité vyhradiť pojmy, s ktorými bude operovať. Kurdská spoločnosť, či hnutie, na ktoré častokrát odkazuje, nepovažuje za homogénne, podobne, ako za homogénne nemožno označiť kurdské ženy. Kurdi sú totiž v regióne rozdelení nielen hranicami suverénnych štátov, ale odlišnosti sú badateľné aj v jazyku, kultúrnych a náboženských

zvyklostiach, či ambíciách s politickým presvedčením.² Pod týmito pojmami preto rozumie najmä aktivity ozbrojených milícií, pôsobiacich v Turecku alebo v Sýrii, zoskupených okolo najpopulárnejších organizácií PKK, PYD, YPJ a YPJ.

Článok sa na rozdiel od textov, ktoré sa problematikou kurdských bojovníčok zaoberajú z rozličných hľadísk, nevenuje primárne novinovým článkom či reportážam, produkoványm západnými médiami, keďže pôvod môže deformovať diskurz obrazov a symbolov, ktoré zdroje ponúkajú. Svedčí o tom aj rozsiahly počet existujúcich štúdií, ktoré na tento fenomén upozorňujú. Naopak, čerpá z regionálnych zdrojov, ktoré sú vďaka moderným technológiám omnoho dostupnejšie, ako v minulosti. Jednak ide o priamu disemináciu regionálnych zložiek, organizácií, bojových skupín, ale aj konkrétnych osôb, veliteľov a veliteľiek, či iných priamych či dotknutých účastníkov bojov, a to v podobe ich prezentácií a nimi poskytovaných informácií na sociálnych sieťach a webe, vrátane newsletterov. Selekcia zdrojov prebehla na základe dvoch faktorov, a to dostupnosti pre zahraničného čitateľa, a zároveň popularite (čítanosti, počte vypočutí, videní či zdieľaní) - okrem primárnych kanálov vlastnej prezentácie preto táto analýza skúmala približne päťdesiatku najpopulárnejších audio, respektíve audiovizuálnych materiálov, produkováných priamo v regióne. Štúdia však vníma aj ich sebareprezentačný, až propagandistický charakter týchto zdrojov, keďže je ich produkcia smerovaná pre anglicky hovoriace publikum. Na pochopenie deklarovanej ideológie diskurzu ich tvorcov a rámcovania však ide o kľúčové a autentické, no zároveň málo využívané zdroje.

V neposlednom rade čerpá štúdia z existujúcej akademickej literatúry, ktorá pracovala priamo so zainteresovanými stranami a viedla rozhovory či už s kurdskými bojovníčkami a bojovníkmi, zahraničnými bojovníkmi v ich radoch, obyvateľmi severnej Sýrie a blízkeho regiónu, ale aj bezpečnostnými zložkami, ktoré v regióne pôsobili a pôsobia.

V nie obsiahlej, no predsa existujúcej akademickej literatúre, ktorá sa téme kurdských bojovníčok venuje, sa v súčasnosti kladie dôraz na tri aspekty. Prvým, s pravdepodobne najbohatším zastúpením, je vhlad na ich zobrazovanie v západných médiách, a s ním súvisiaca tvorba naratívu o výnimočných bojovníčkach a feministkách uprostred arabského sveta.³ Druhá skupina súčasnej literatúry kladie dôraz na formovanie ideologického diskurzu v rámci kurdských ozbrojených zložiek, a to najmä v súvislosti

² YAVUZ, M. Hakan. A preamble to the Kurdish question: the politics of Kurdish identity. *Journal of Muslim Minority Affairs*. Londýn: Routledge, 1998, roč. 18, č. 1, s. 9 - 18. DOI: [10.1080/13602009808716390](https://doi.org/10.1080/13602009808716390).

³ Napr. DEAN, Valentina. Kurdish Female Fighters: The Western Depiction of YPJ Combats in Rojava. *Globalism: Journal of Culture, Politics, and Innovation*. Milano: Globus et Locus, 2019. DOI: 10.12893/gjepi.2019.1.7. EFE, Ibrahim. Unravelling a Myth: Emergence of the Myth of Female Kurdish Fighters in Social Media. *Turkish Journal of Middle Eastern Studies*. Sakarya: Sakarya University, 2019, roč. 6, č. 1, s. 113-132. ISSN: 2147-7523; KARDAŞ, Tuncay - YESILTAŞ, Murat. Rethinking Kurdish geopolitical space: The Politics of Image, Insecurity and Gender. *Cambridge Review of International Affairs*. Cambridge: Routledge, 2018, roč. 30, č. 2-3, s. 1-27. DOI: [10.1080/09557571.2017.1410098](https://doi.org/10.1080/09557571.2017.1410098); TOIVANEN, Mari - BASER, Bahar. Gender in the Representation of an Armed Conflict. *Middle East Journal of Culture and Communication* [on-line]. 2016, roč. 9, č. 3, s. 294-314 [cit. 2020-09-03]. ISSN 1873-9857. DOI: [10.1163/18739865-00903007](https://doi.org/10.1163/18739865-00903007); ŞİMŞEK, Bahar - JONGERDEN, Joost. Gender Revolution in Rojava: The Voices beyond Tabloid. *Geopolitics* [on-line]. 2018, s. 1-23 [cit. 2020-08-25]. DOI: [10.1080/14650045.2018.1531283](https://doi.org/10.1080/14650045.2018.1531283). Dostupné z: t.ly/rbf0.

s rodovo podmienenými aspektami.⁴ Do tretice sa súčasná a nedávna literatúra zameriava na prehľady o vývoji kurdského ozbrojeného hnutia vo väčšej všeobecnosti, v historických súvislostiach a v kontextoch viacerých teoretických smerov. Súčasťou tejto skupiny sú napríklad aj mnohé komparatívne štúdie doterajších aktivít ozbrojených hnutí, či ženských bojovníčok v nich.⁵

Medzier výskumu, ktoré sa tento text snaží napraviť, je opäť niekoľko. Okrem veľkého dôrazu na obraz kurdských bojovníčok v západných médiách, sa doterajší výskum vyhýbal využívaniu primárnych zdrojov vlastnej prezentácie, či propagandy. Analýza komunikácie, prezentujúcich textov a ďalších audio, respektíve audiovizuálnych materiálov je zásadná pre pochopenie reálií a diskurzu, ktoré zámerne, respektíve z presvedčenia vytvárali prenesený rámec vlastných zážitkov a úsudkov, a tak prispievali k vytváraniu symbolov a formovaniu ďalšieho povedomia nepriamych účastníkov.⁶ Navyše, v literatúre chýba aj komplexnejší prehľad empirických faktov, ktoré by presahovali vznik autonómnej Rojavy a obdobie po porážke teroristickej organizácie ISIS v Sýrii, čo tento text napráva. Monitoring rozvoja emancipácie po etablovaní sa v ozbrojených zložkách kurdských skupín je rovnako témy, ktorej sa doterajší výskum nevenuje dostatočne.

Diskurzívna analýza, ktorá sa ako kvalitatívna výskumná metóda v tomto článku uplatňuje, využíva rad techník, zameraných na identifikáciu „diskurzu“, teda spoločného a komplexného systému myšlienok, poznatkov a presvedčení. V zdrojoch, s ktorými štúdia pracuje, bola analyzovaná konštruktivita a zámery poznania, pričom bol dôraz kladený na intencie, ktoré texty, podcasty a videá sledovali, a to na základe výberu slov, naratívov, druhov príbehov, či celkového rámcovania týchto zdrojov. Tento diskurz zdrojov sa následne dáva do kontextu tzv. teórie rámcovania. Podľa nej rámce sociálne konštruovaných kolektívnych aktivít zahŕňajú verejný diskurz, teda (1) rozhranie mediálneho diskurzu a medziľudskej interakcie, (2) presvedčivú komunikáciu počas mobilizačných kampaní organizáciami hnutia, či ich oponentmi, a (3) zvyšovanie povedomia počas konkrétnych epizód kolektívnej akcie.⁷

⁴ Napr. BEGIKHANI, Nazand - HEMELINK, Wendelmoet - WEISS, Nerina. Theorizing Women and War in Kurdistan: A feminist and critical perspective. *Kurdish Studies*. London: Transnational Press, 2018, roč. 6, č. 1, s. 5 - 30. ISSN: 2051-4883; DÜZGÜN, Meral. Jineology. *Journal of Middle East Women's Studies* [on-line]. 2016, roč. 12, č. 2, s. 284-287 [cit. 2020-08-23]. ISSN 1552-5864. DOI: [10.1215/15525864-3507749](https://doi.org/10.1215/15525864-3507749). Dostupné z: t.ly/Xtwy; MUSCHARA, Meagan. Kurdish Women Guerrilla. *History in the Making*. [on-line]. 2015, roč. 8, č. 6, s. 1 - 73 [cit. 2020-09-20]; SZEKELY, Ora. Exceptional Inclusion: Understanding the PKK's Gender Policy. *Studies in Conflict & Terrorism* [on-line], s. 1-18 [cit. 2020-09-22]. ISSN 1057-610X. DOI: [10.1080/1057610X.2020.1759265](https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1759265). Dostupné z: t.ly/TqG2.

⁵ Napr. VAN BRUINESSEN, Martin. From Adela Khanum to Leyla Zana: Women as political Leaders in Kurdish History. In: MOJAB, Shahrzad (ed.). *Women of a Non-State Nation: The Kurds*, Costa Mesa, California: Mazda Publishers, Inc. 2001, s. 95-112; alebo TANK, Pinar. Kurdish Women in Rojava: From Resistance to Reconstruction. *Die Welt Des Islam*. Leiden: Brill Publishers, 2017, č. 57, s. 404-428. DOI: [10.1163/15700607-05734p07](https://doi.org/10.1163/15700607-05734p07).

⁶ ALTHEIDE, David L. Tracking discourse and qualitative document analysis. *Poetics*. Hague: Elsevier, 2000, roč. 27, č. 4, s. 287-299. ISSN 0304-422X (print). DOI: [10.1016/S0304-422X\(00\)00005-X](https://doi.org/10.1016/S0304-422X(00)00005-X).

⁷ KLANDERMANS, Bert. *The Social Psychology of Protest*. Oxford, Blackwell, 1997. ISBN: 9780631188780.

Text v nasledujúcich kapitolách prevedie čitateľa základnou literatúrou o motiváciách ženských ozbrojených a separatistických hnutí (1. kapitola) a rozoberie vývoj a hlavné elementy ideológie kurdského ozbrojeného hnutia v Sýrii (2. kapitola). Následne analyzuje vývoj zapájania žien do týchto organizácií a špecificky sa bude venovať zapojeniu kurdských žien do ozbrojených konfliktov v Turecku a Sýrii (3. kapitola). Po analýze udalostí a faktorov, ktoré vplývali na transformáciu motivácie kurdských bojovníčok v Sýrii, založenej na osobnej skúsenosti a ideológii zhodnotí štúdia tento prerod aj v diskurze miestnych zdrojov a zanalyzuje, ako transformovaný naratív o motiváciách vplyva na reflexiu diania u západných čitateľov a médií, ktoré z lokálnych zdrojov v angličtine môžu čerpať (4. kapitola). Vzhľadom na empirické, no málo známe fakty, ktoré tento článok prezentuje v temporálnych súvislostiach, sa tradičný formát štúdie s jasnou deskriptívnou a analytickou časťou miestami stiera, čo nielen umožňuje udržať čitateľovu pozornosť na jasnej časovej osi, ale zároveň tento spôsob patrí k moderným metódam kontextovej prezentácie výsledkov kvalitatívnych výskumov.⁸

ÚLOHY A MOTIVÁCIA ŽENSKÉHO ODBOJA

Kapitola na základe akademickej literatúry konkretizuje postavenie ženských bojovníčok v ozbrojených konfliktoch, a to prostredníctvom ich motivácií a úloh, respektíve funkcií, ktoré v boji plnia. Cieľom je ozrejmiť všeobecné akademické rámcovanie problematiky, vďaka čomu bude možné ďalej špecifikovať katalyzátory odboja kurdských bojovníčok v Sýrii.

Ženy ako aktérky vo vojnových konfliktoch sa stali cieľom vedeckého výskumu v politických a bezpečnostných štúdiách dokonca až v polovici 90. rokov minulého storočia, čo rovnako značne ovplyvnilo pohľad na ich úlohy. V začiatkoch sa totiž ženám pripisovali role obetí, pri najlepšom mierotvorkýň. O tom, ktoré faktory vplyvajú na rozhodnutie samotných žien zapojiť sa do prvých línií ozbrojeného konfliktu v etnických alebo národných konfliktoch, má akademická literatúra k dispozícii široké spektrum zdrojov a výskumov. Motivácie literatúra rozdeľuje do viacerých oblastí, avšak väčšina zároveň prizvukuje, že motivátory nie sú exkluzívne a rozvíjajú sa v kombináciách, ktoré sa navzájom dopĺňajú.⁹ Táto štúdia ich primárne delí na osobné, skupinové a spoločenské.

Faktory *osobnej motivácie* bývajú najzásadnejšie. Ide najmä o personálne *socioekonomické faktory*, ako napríklad možnosti vzdelávania, kariérnych perspektív, rodinného a spoločenského prostredia, či monetárneho zabezpečenia. *Osobná skúsenosť*, či už negatívna alebo pozitívna, sa môže stať primárnym motivátorom, hoci podľa výskumov ako izolovaný atribút nie je dostatočný a zväčša býva naviazaný na ideológiu,

⁸ ALTHEIDE, ref. 6, s. 297.

⁹ Vid' SAJJAD, Tazreena. Women guerrillas: Marching towards true freedom? Oxfordshire: Taylor & Francis, Ltd. on behalf of Agenda Feminist Media, 2004, roč. 59, s. 4-16.

DOI: 10.1080/10130950.2004.9674507, s. 4; JACQUES, Karen - TAYLOR, Paul, J. Female Terrorism: A Review. In: Terrorism and Political Violence, 2009, roč. 21, č. 3, s. 499-515.

DOI: [10.1080/09546550902984042](https://doi.org/10.1080/09546550902984042). TOIVANEN, Mari - BASER, Bahar. Gender in the Representation of an Armed Conflict. *Middle East Journal of Culture and Communication* [on-line]. 2016, roč. 9, č. 3, s. 294-314 [cit. 2020-09-03]. ISSN 1873-9857. DOI: [10.1163/18739865-00903007](https://doi.org/10.1163/18739865-00903007).

či ďalšie výrazné vplyvy prostredia.¹⁰ K sociálnym faktorom literatúra častokrát pridáva aj motiváciu prepojenú na snahu podporiť „svojho” mužského príbuzného, partnera, či potomka, a to priamo po jeho boku, alebo v jeho šlapajach, najčastejšie po jeho smrti. Ako samostatnú kategóriu niektorí autori vyčleňujú aj *klúčové či prelomové udalosti v živote* budúcej bojovníčky. Popud k aktivizácii vytvára izolovaná životná epizóda, napríklad strata blízkej osoby, potupa napríklad vo forme znásilnenia, či násilné vyst'ahovanie. *Odplata* ako ďalšia z motivácií sa opäť objavuje buď ako súčasť osobných faktorov, alebo ako samostatný činiteľ.

K *skupinovým faktorom* motivácie patria *ideológia* a presvedčenie, či viera. Nacionalizmus, separatizmus, egalitariánstvo, či iné svetonázory, pôsobiace ako inhibítory aktivizmu, zvyrazňujú záväzok nutnosti zápasu za vec. Ideológia je podľa štúdie Ugarrizaho a Craiga rozhodujúca pri rozlišovaní medzi bojovými frakciami, pričom ideologický vývoj bojovníka je ovplyvnený skúsenosťami pred náborom aj účasťou v konkrétnej skupine.¹¹

V súvislosti s ideológiou akademici v ostatných rokoch omnoho viac spomínajú aj *rodovo podmienené faktory*, ktoré ženy inšpirujú, respektíve priamo motivujú k zapojeniu do ozbrojeného revolučného boja, a to napriek tomu, že v nich vo väčšine prípadov a bojov po celom svete ostávali ženy marginalizované, dokonca systémovo diskriminované. Práve tento globálny charakter rodovo podmienených faktorov je možno zaradiť medzi *spoločenské motivátory*. V mnohých bojoch sa tak medzi iné, najčastejšie ideologické faktory, pridala aj simultánna podpora istého lokalizovaného druhu feminizmu. Príkladov je opäť množstvo, od ženských vojačiek v Iránskej revolúcii, cez El Salvador, Sierra Leone, Nikaraguu, Peru, Alžírsko, Libériu, Palestínu, Mozambik, Ugandu, Eritreu, Kongo.¹²

Úlohy, ktoré ženské bojovníčky v ozbrojených konfliktoch plnili a plnia, sa dajú rovnako deliť podľa toho, nakoľko je velenie v rámci bojovej skupiny, či armády rodovo uvedomé a vyvážené. Čím menej žien bolo zapojených do velenia operácii, tým typickejšie, rodovo špecifickjšie, funkcie plnili. Aktivity zahŕňali na najbanálnejšej úrovni varenie a prípravu jedla, obsluhu, prípravu a udržiavanie príbytkov a priestorov na stretávanie sa a manažment operácii či zdravotnú starostlivosť a údržbu.

Na vyšších úrovniach sa ženám umožňovalo zapojiť sa do organizačných úloh, vrátane manažmentu logistiky, dopravy, dodávok, komunikácie či distribúcie. Príkladom sú partizánky v rámci frontu *Farabundo Martí para la Liberación Nacional* v Salvadore.¹³ Podobne začínali aj ozbrojené bojovníčky *zani-i-cherik* v Národnej revolučnej armáde

¹⁰ SCHWEITZER, Yoram. Female Suicide Bombers: Dying for Equality. *Democracy*. Tel Aviv University: Jaffee Centre for Strategic Studies, 2007, č. 84, s. 241-246. DOI: [10.1080/17419160701436116](https://doi.org/10.1080/17419160701436116).

¹¹ UGARRIZA, Juan E. - CRAIG, Matthew J. The Relevance of Ideology to Contemporary Armed Conflicts: A Quantitative Analysis of Former Combatants in Colombia. *Journal of Conflict Resolution*. Thousand Oaks: SAGE Publication, 2013, roč. 57, č. 3, s. 445-477. DOI: [10.1177/0022002712446131](https://doi.org/10.1177/0022002712446131).

¹² Vid' JACQUES - TAYLOR, ref. 9, s. 417; COULTER, Chris - PERSSON, Miriam - UTAS, Mats. Young Female Fighters in African Wars: Conflict and Its Consequences. *Policy Dialogue*. Uppsala: Nordic Africa Institute, 2008, roč. 3. ISBN 978-91-7106-627-5.

¹³ IBÁÑEZ, Ana Cristina. El Salvador: War and untold stories - Women Guerillas. In: MOSER, Caroline O. N. - CLARK, Fiona C. Victims, Perpetrators or Actors? Armed Conflict and Political Violence. New York: Zed Books Ltd., 2011, s. 117-130. ISBN 9781856498982.

Iránu v 70. rokoch, ktoré sa až koncom 80. rokov stali aj súčasťou delostreleckých jednotiek.¹⁴

Sajjadová pripomína, že zapojenie žien v partizánskych bojoch do priamych bojových oddielov častokrát závisí aj od druhu ohrozenia, ktorému bojovníčka čelí. Špecifickým prípadom sú preto dlhodobé taktické misie, či dokonca samovražedné misie.¹⁵ Práve tento taktický manéver využíva mnoho teroristických skupín v snahe získať strategickú výhodu sériu, a to na základe rodovo podmienených faktorov: ženy vzbudzujú menšie podozrenie ako muži; v mnohých kultúrach nie sú podrobené fyzickému kontaktu bezpečnostných zložiek pri prehliadkach či šacovaní; bez komplikovanejšieho maskovania dokáže ich odev zakryť prechovávané zbrane, či dokonca výbušniny a nálože.¹⁶

Práve ženy, ktorým sa podarilo participovať priamo na bojovej časti operácii, získavajú aj kritické postavenie vo vlastných emancipačných snahách, čo vyplýva z presvedčenia, že dokázali plnohodnotne naplniť aj tradičné mužské role.¹⁷

JINEOLÓGIA A DEMOKRATICKÝ KONFEDERALIZMUS

Súčasťou diskusie o koncepte ideológie v súčasnej akademickej literatúre už nie je otázka či ideológia ovplyvňuje ozbrojené skupiny, ale skôr to, ktoré prvky a zložky ideológií majú najzásadnejší efekt. Táto kapitola preto pojednáva práve o tom, ktoré sú základné elementy súčasnej ideológie kurdského ozbrojeného hnutia na severe Sýrie a zároveň rámcuje zložky ideologickej motivácie kurdských bojovníčok.

Základom ideologického boja kurdských bojovníčok sa v ostatných rokoch stala tzv. *jineológia*. Tento koncept je postavený na prvkoch feminizmu, ekológie a rodovej rovnosti. Jeho tvorca, Abdullah Öcalan, ktorý stál za sformovaním kurdského ozbrojeného odboja v Turecku, si doživotný trest za vedenie teroristickej ozbrojenej organizácie odpýkava v tureckom väzení od roku 1999. *Jineológia*, v preklade veda o ženách, respektíve ženská veda (z kurdského *jin* - žena), ako aj iné spoločnosť formujúce ideológie, populárne medzi kurdskou menšinou prevažne v Turecku a Sýrii, majú svoje základy v socialistických a marxisticko-leninských teóriách. Kurdská strana pracujúcich (*Partiya Karkerên Kurdistanê*, PKK) ako primárne marxistická organizácia, ktorá sa formovala od roku 1974 na filozofii revolučného socializmu a kurdského nacionalizmu v Turecku a bezprostredne stála aj za vznikom kurdských milícií v Sýrii, však feministickú agendu v prvých rokoch svojho pôsobenia nepovažovala za centrálnu. Po prvýkrát sa téma emancipácie kurdských žien objavila v Öcalanových textoch až v roku 1986.¹⁸ Samotný Apo, ako Öcalana nazývajú Kurdi, vo vlastných neskorších príspevkoch, ktoré vďaka

¹⁴ WALLER, Marguerite - RYCEGA, Jennifer. *Frontline Feminism: Women, War and Resistance*. New York, Routledge, 2011. ISBN-13: 978-0415932394.

¹⁵ SAJJAD, ref. 9, s. 8

¹⁶ US ARMY TRAINING AND DOCTRINE COMMAND. *Suicide Bombing in the COE. DCSINT Handbook No. 1.03* [on-line]. Fort Leavenworth: Deputy Chief of Staff for Intelligence, 2006 [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <https://fas.org/irp/threat/terrorism/sup3.pdf>.

¹⁷ Vid' SAJJAD, ref. 9, s. 8

¹⁸ DRYAZ, Massoud Sharifi. *Women and nationalism: How women activists are changing the Kurdish conflict*. *Kurdipedia* [on-line]. 2011, s. 1-6 [cit. 2020-08-06]. Dostupné z: t.ly/7ucT, s. 3.

svojím právníkom aj publikoval, údajne pochopil, že „marxizmus je ideologický, autoritársky a dogmatický, pričom nedokáže riešiť moderné problémy sveta”¹⁹.

Do centra pozornosti jeho priaznivcov sa oslobodzovanie žien dostalo v 90. rokoch, najintenzívnejšie ale po Öcalanovom zatknutí. Podľa Ory Szekelyovej boli determinantom samotné ženy, aktívne v radoch kurdských bojovníkov, zatiaľ čo ideológia, vedenie v skupine a spôsob náboru vytvorili podmienky, ktoré tento prerod umožnili.²⁰ Hlavnou osobou mala byť Sakine Cansız, jedna zo zakladateľov PKK a blízkych Öcalanových spolupracovníkov, ktorá však bola spoločne s ďalšími dvoma kurdskými aktivistkami zavraždená v roku 2013 v Paríži.²¹

V centre *jineológie* je presvedčenie, že národ alebo etnikum nemôžu byť slobodné dovtedy, kým sa z „hegemonnej maskulinity”²² v spoločnosti neoslobodia ženy²³. Politicky je definovaná ako anti-štátna, anti-koloniálna a anti-kapitalistická. Ako druh post-feminizmu nerozoberá rodové úlohy, ktoré považuje za sociálny konštrukt, ale konečným cieľom je pre ňu porážka patriarchy a kapitalizmu. Rodový útlak je v ideológii *jineológie* považovaný za hlavný pilier kapitalizmu, a preto, ak ho chce spoločnosť prekonať, musí podľa nej odmietnuť aj zaužívané rodové štruktúry.

Významnou súčasťou *jineológie* je z obranno-bezpečnostného hľadiska aj tzv. teória ruže, ktorou prívrženci Öcalanovho hnutia vysvetľujú potrebu ozbrojeného zapojenia sa do emancipačného boja. Podľa tejto teórie, trne, podobne ako zbrane u žien, nemajú ruže na útok, ale na sebaobranu.²⁴ Aj tento komponent, ako mnohé ďalšie, uvedené nižšie, sa stal súčasťou princípov, ktoré regionálna správa uplatňuje aj v roku 2020. Podľa článku 31 Spoločenskej zmluvy tzv. Federácie severnej Sýrie - Rojava, je „právo na sebaobranu posvätné a nebude obmedzené”²⁵.

V súčasnej ideológii kurdského ozbrojeného hnutia severnej Sýrie predstavuje národný štát a jeho usporiadanie v kapitalistickom modeli monopol despotickeho vykorisťovateľa, teda muža, a aj preto sa súčasné ciele kurdského ozbrojeného hnutia nesústreďujú na zisk samostatného národného štátu. Do popredia vstúpilo budovanie tzv. *demokratického konfederalizmu*, ktorým sa Öcalan inšpiroval u amerického politického filozofa, libertariánskeho socialistu a bývalého anarchistu Murrayho Bookchina. Jeho koncept

¹⁹ GERBER, Damian - BRINCAT, Shannon. When Öcalan met Bookchin: The Kurdish Freedom Movement and the Political Theory of Democratic Confederalism. *Geopolitics* [on-line]. 2018, s. 1-25 [cit. 2020-08-24]. ISSN 1465-0045. DOI: [10.1080/14650045.2018.1508016](https://doi.org/10.1080/14650045.2018.1508016).

²⁰ SZEKELY, Ora. Exceptional Inclusion: Understanding the PKK's Gender Policy. *Studies in Conflict & Terrorism* [on-line], s. 1-18 [cit. 2020-09-22]. ISSN 1057-610X. DOI: 10.1080/1057610X.2020.1759265. Dostupné z: [t.ly/TqG2](https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1759265), s. 7.

²¹ CANSIZ, Sakine. Sara: My Whole Life Was a Struggle. London: Pluto Press, 2018. ISBN 9781786802903.

²² DÜZGÜN, Meral. Jineology. *Journal of Middle East Women's Studies* [on-line]. 2016, roč. 12, č. 2, s. 284-287 [cit. 2020-08-23]. ISSN 1552-5864. DOI: 10.1215/15525864-3507749. Dostupné z: [t.ly/Xtwy](https://doi.org/10.1215/15525864-3507749).

²³ ÖCALAN, Abdullah. Liberating Life: Woman's Revolution. Cologne: International Initiative, 2013. ISBN: 978-3-941012-82-0.

²⁴ GERBER - BRINCAT, ref. 19.

²⁵ DEMOCRATIC CONFEDERATION OF NORTHERN SYRIA. Social Contract of the Democratic Federation of Northern Syria. *Internationalist Commune* [on-line]. Rojava: DCNS, 2014 [cit. 2020-08-12]. Dostupné z: <https://internationalistcommune.com/social-contract/>.

radikálnej demokratickej autonómie navrhuje politický systém priameho lokálneho riadenia, v ktorom sú miestne komunity bezprostredne zapojené do svojej vlastnej organizácie.²⁶ Demokratický konfederalizmus stojí na piatich základných princípoch, a to právo na sebaurčenie, neštátna komunitárna demokracia, aktivizmus na miestnej, respektíve najnižšej úrovni, rozhodovanie na vyšších úrovniach len vo forme implementácie rozhodnutí z nižších úrovní, a v neposlednom rade antinacionalizmus. Od jasnej rebélie tak kurdské hnutie v Sýrii v ostatných rokoch prešlo k ideológii zásadnej spoločenskej rekonštrukcie.²⁷

Jineológia a koncept demokratického konfederalizmu sa v regióne Rojavy rozšírili najmä po vypuknutí sýrskej občianskej vojny v roku 2012, kedy sa rozličné, prevažne kurdské skupiny a hnutia spojili a vyhlásili autonómiu v troch kantónoch severnej Sýrie. Zákony v nimi spravovanej oblasti následne začali oba koncepty uplatňovať aj v praxi, hoci najmä staršia generácia mužov neprijímala zmeny s rovnakou horlivosťou, ako prevažne mladšie ženy, čo deklarujú aj miestne zdroje.²⁸ Najpraktickejšie je snaha o zrovnoprávnenie žien a mužov viditeľná v nastavení rozhodovacieho procesu lokálnych komunít, ktoré musia pozíciat do svojich radov obe pohlavia minimálne v pomere šesť ku štyrom. Na vedúcich pozíciách komún, susedských a obecných rád, rozličných komisií, až po úroveň kantónu stáli na čele zároveň muž a žena. Tieto pravidlá sa uplatňovali a miestami stále uplatňujú nielen v niektorých regiónoch Rojavy, ale aj v kurdských regiónoch v Turecku, napríklad na pozícii starostov z pro-kurdskej strany HDP, ktorá v stanovách rovnako dodržiava kvóty a na jej čele musí pôsobiť muž aj žena.

Jineológia sa tiež stala súčasťou ideologickej prípravy bojovníkov a bojovníčok z polovojenských skupín a ozbrojených organizácií, ako aj súčasťou syláb akademii, ktoré kurdské organizácie začali v regióne zakladať.²⁹ Z miestnych svedectiev bojovníkov a bojovníčok vyplýva, že na praktickej úrovni sa napríklad americké velenie niekoľkokrát sťažovalo na to, že kvôli systému spolupredsedenstva vo vojenských štruktúrach boli styčné body v operáciách na strane kurdského velenia až dva, čo komplikovalo proces rozhodovania.³⁰

Vzťah medzi štátom a ženskými partizánkami, ktoré v ňom pôsobia, považuje Tazreena Sajjadová za obzvlášť diskutabilný. „*Nacionalizmus neustále uplatňuje kontrolu nad týmito ženami, a to najmä v období po konflikte, kedy sa snažia opätovne vyjednať svoju rodovú identitu,*“ uvádza v štúdiu z roku 2004.³¹ Nový proces budovania národa teda podľa nej nemusí nevyhnutne vytvárať trvalý priestor pre ženy. Teóriu podporujú aj štúdie, podľa ktorých zmena režimu v štáte, a to aj v prípade prechodu z autoritárskeho režimu na demokraciu, zásadne nevlýva na postavenie žien v novovytvorenej spoločnosti toho-

²⁶ KRAJESKI, Jenna. What the Kurds want: Syrian Kurds are trying to build a leftist revolution in the midst of a civil war. Is it a new Middle East or just another fracture? *Virginia Quarterly Review*. Charlottesville: University of Virginia, 2015, roč. 9, č. 4, s. 86 - 105. ISSN: 2154-6932.

²⁷ AKKAYA, Ahmet Hamdi - JONGERDEN, Joost - SIMSEK, Bahar (eds.). *Isyandan Insaya: Kurdistan Ozgurluk Hareketi*. Istanbul: Dipnot Yayinlari, 2015. ISBN-10: 6054878476.

²⁸ THE WOMEN'S WAR. Episode 7: The Women Warriors [podcast, on-line]. 6.5.2020 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.thewomenswar.com>.

²⁹ Ibid.

³⁰ THE WOMEN'S WAR. Episode 6: On Patrol in ISIS's Old Capital [podcast, on-line]. 29.4.2020 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.thewomenswar.com>.

³¹ Vid' napr. SAJJAD, ref. 9, s. 4.

ktorého štátu.³² Podľa klasikov teórie o ženskom postavení v konfliktoch a post-konfliktom období sú ženy po ukončení konfliktov opätovne marginalizované, a to napriek tomu, že sa do bojov zapájali priamo a aktívne, prípadne po ňom získali možnosť aktívne participovať na kritike nového usporiadania.³³

Záverom prvej a druhej kapitoly, ktoré charakterizovali koncept motivácie ženských bojovníčok a ich úloh v boji, a následne tieto elementy začlenili do kontextu dvojice ideologických konceptov súčasného ozbrojeného kurdského hnutia na severe Sýrie, je žiadúce predstaviť aj hypotézu, ktorá z nich vyplýva. Na základe doterajšieho rozboru sa totiž dá predpokladať, že emancipácia, ako zložka ideológie, ktorá je jedným zo zásadných spoločenských motivátorov ozbrojeného odporu, sa po konflikte voči agresorovi - teroristickej organizácii ISIS, ktorý predstavoval akési zhmotnenie patriarchálnej a opresívnej spoločnosti, vytráca aj v kurdskom hnutí na severe Sýrie. Tento fakt by sa mal odraziť aj v diskurze miestnych zdrojov. Ich analýza nasleduje v poslednej kapitole s názvom Diskurzívna analýza lokálnych zdrojov, a to po vysvetlení historického kontextu prostredia v nasledujúcej kapitole.

KURDSKÉ BOJOVNÍČKY V TURECKU A SÝRII

V tejto kapitole autorka načrtáva formovanie ženského ozbrojeného hnutie Kurdiok v Sýrii od 70. rokov 20. storočia, po rok 2014. Vysvetľuje, že jeho vznik úzko súvisí s rozmachom organizácie PKK v Turecku, ktorého vytlačenie z krajiny a následná ostrakizácia iniciovala vznik ozbrojených kurdských milícií aj na severe Sýrie. V ich radoch sa súbežne formovali aktívne ženské zložky, ktoré sa do povedomia svetovej verejnosti, vrátane médií dostali po bitke o Kobane (2014). Kapitola zároveň konštatuje, že bez priznania zásadnej úlohy kurdských separatistických snáh v Turecku by sa samostatné skupiny kurdských bojovníčok v Sýrii s najväčšou pravdepodobnosťou nedokázali sformovať.

Kurdské milície v Turecku a Sýrii

Úlohy a postavenie kurdských ženských bojovníčok v konflikte proti ISIS a po ňom nie je možné analyzovať bez hlbšieho pochopenia vzniku a vývoja zastrešujúcich skupín, ktoré

³² Vid' napr. FALLON, Kathleen, M. - SWISS, Liam - VITERNA Jocelyn. Resolving the Democracy Paradox: Democratization and Women's Legislative Representation in Developing Nations, 1975 to 2009. *American Sociological Review*. London: SAGE Publication. 2012, roč. 77, č. 3, s. 380-408. DOI: [10.1177/0003122412443365](https://doi.org/10.1177/0003122412443365). STOCKEMER, Daniel. Women's parliamentary representation: Are women more highly represented in (consolidated) democracies than in non-democracies? *Contemporary Politics*. New York: Routledge, 2009, roč. 15, č. 4, s. 429-443. DOI: [10.1080/13569770903416471](https://doi.org/10.1080/13569770903416471). DONNO, Daniela - RUSSET, Bruce. Islam, Authoritarianism and Female Empowerment: What Are the Linkages? *World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, roč. 56, č. 4 s. 582-607. ISSN: 0043-887.

³³ Vid' ALISON, Miranda H. Women and political violence: Female combatants in ethno-national conflict. New York, London: Routledge, 2009. ISBN13: 978-0-415-36313-6, s. 225; WOOD, Elisabeth Jean. The Social Processes of Civil War: The Wartime Transformation of Social Networks. *Annual Review of Political Science*. Palo Alto: Annual Reviews, 2008, roč. 11, s. 539-61. DOI: [10.1146/ANNUREV.POLISCI.8.082103.104832](https://doi.org/10.1146/ANNUREV.POLISCI.8.082103.104832), s. 553. CHINCHILLA, Norma Stoltz. Nationalism, feminism, and revolution in Central America. In: WEST, Lois A. (ed.). *Feminist Nationalism*. New York: Routledge, 1997, s. 201-219. ISBN: 0-415-91618-6, s. 209.

sú úzko späté s rozvojom kurdskeho ozbrojeného hnutia v Turecku. Jeho ambíciou bola snaha o spoločenskú a kultúrnu akceptáciu v krajine, ktorá od svojho vzniku v roku 1923 považovala za obyvateľov Turecka jedine Turkov, pričom požiadavky na sebaurčenie v rozličnej miere odmietať³⁴.

Zásadné separatistické požiadavky, ktoré u Kurdov v Turecku narastali, kulminovali so vznikom Strany kurdských pracujúcich (PKK) v 70. rokoch. Od roku 1984 sa hlavným bodom jej stratégie stal ozbrojený boj proti tureckým ozbrojeným silám. Konflikt medzi tureckou armádou a kurdskou milíciou z PKK viedol v 80. a 90. rokoch k zatknutiu tisícok jednotlivcov, príslušníkov kurdskej etnickej skupiny, a to pre podozrenia, respektíve priame zapojenie do separatistických aktivít, či rôznych druhov burcovania obyvateľstva. To spôsobilo, že sa kurdské ženy čoraz viac starali o zabezpečenie základného príjmu pre rodiny. Keďže obyvateľstvo v tradične kurdských mestách a dedinách naďalej poskytovalo útočisko príslušníkom PKK, koncom 90. rokov vláda v Ankare nariadila vysťahovanie z 3 500 obcí, kvôli čomu prišlo o strechu nad hlavou údajne až tri milióny Kurdov.³⁵

Ženy už v tom čase v štruktúrach PKK pôsobili, no angažovali sa aj v politike, či na rozličných úrovniach spoločenského života. Dryaz tvrdí, že zapájanie žien podporovalo kurdské hnutie na jednej strane ako symbol oslobodenia a revolúcie, a na druhej strane ako symboly kurdskej kultúry.³⁶

V roku 1987 sa v štruktúrach PKK sformovala prvá ženská organizácia, Vlastenecká ženská únia Kurdistanu (*Yekîtiya Jinên Welatparêzen Kurdistan*, YJWK). Jej predstaviteľky 8. marca 1995 zorganizovali prvý ženský kongres, počas ktorého vznikla prvá vojensko-politická organizácia kurdských žien, Únia slobodných žien Kurdistanu (*Yekîtiya Jinên Azad a Kurdistan*, YJAK), ktorá mala pôsobiť pod predsedníckou kontrolou PKK. V roku 1999, kedy sa uskutočnil druhý národný ženský kongres, začalo v rámci PKK pôsobiť samostatné ženské bojové krídlo, Strana pracujúcich žien v Kurdistane (*Partiya Jinên Karkerên Kurdistan*, PJKK). Vedenie PKK malo podľa existujúcej literatúry uznať náborové výhody, ktoré prinášali bojovníčky v radoch milícií.

Podobne ako v Turecku, aj v Sýrii predstavuje kurdská menšina najväčšiu minoritnú skupinu. Jedným z najzásadnejších faktorov, ktoré ovplyvnili vzťah menšiny a štátu azda najviac, bol zákon z roku 1962, konkrétne dekrét 93. Na jeho základe prišlo približne 20 percent kurdskej minority v Sýrii o sýrske občianstvo, a z dôvodu, že vláda na základe kontroverzného sčítania ľudu tvrdila, že približne tolko obyvateľov prišlo v ostatných dekádach do krajiny zo zahraničia a občianstvo sa im podarilo získať nelegálne.³⁷

Napriek týmto a mnohým ďalším snahám sýrskej vlády obmedziť pôsobenie kurdskej menšiny v štáte, pokračoval v druhej polovici 90. presun ozbrojených milícií z PKK

³⁴ ŞİMŞEK, Bahar - JONGERDEN, Joost. Gender Revolution in Rojava: The Voices beyond Tabloid. *Geopolitics* [on-line]. 2018, s. 1-23 [cit. 2020-08-25]. ISSN 1465-0045. DOI: 10.1080/14650045.2018.1531283. Dostupné z: [t.ly/rbf0](https://doi.org/10.1080/14650045.2018.1531283), s. 3.

³⁵ MCDOWALL, Donald. A Modern History of Kurds. London: I.B.Tauris & Co Ltd, 1996. ISBN-13: 978-0755600793, s. 440.

³⁶ DRYAZ, ref. 18, s. 2.

³⁷ ZIEDEH, Radwan. The Kurds in Syria: Fuelling Separatist Movements in the Region? *Special Report*. Washington: United States Institute of Peace, roč. 31, 2009. ISBN: 202-457-1700, s. 4. ALBARAZI, Zahra. The Stateless Syrians [on-line]. Tilburg Law School, 2013, s. 1-33 [cit. 2020-08-26]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/pdfid/52a983124.pdf>.

z Turecka do Sýrie, a to pre čoraz intenzívnejší tlak tureckej vlády. Kurdi hovoria o „*odchode z hôr*“. Pod tlakom Ankary však v roku 1998 vytlačil Damask PKK z krajiny, čo viedlo k nutnosti ústupu aj jej predstaviteľov a následne k zatknutiu lídra hnutia Abdullaha Öcalana v Nairobi o rok neskôr.

Ilegálne skupiny a bunky, ktoré v Sýrii ostali aj po zákaze pôsobenia a vykázaní PKK, sa dokázali čiastočne zjednotiť až o ďalšie štyri roky, a to okolo tzv. Strany demokratickej únie (*Partiya Yekîtiya Demokrat*, PYD). Morálne posilnení správami zo susedného Iraku, kde padol dlhoročný vodca Saddam Hussein a kde sa kurdskej menšine podarilo získať vlastnú autonómiu, koncentrovali Kurdi svoje aktivity na dosiahnutie obdobného cieľa na severe Sýrie. Kvôli početným konfliktom, najmä s arabskou časťou obyvateľstva, žijúceho na severe, sýrske bezpečnostné zložky aj naďalej sledovali kurdske aktivity a výrazne ich obmedzovali. Menej nápadné kurdske ženy tak dostali priestor na organizáciu priamo zdola.³⁸

So zárodkami občianskej vojny v Sýrii v roku 2011 začala časť Kurdov zo severu pociťovať jedinečnú príležitosť získať v rozvracajúcej sa krajine vlastnú autonómiu. Ako súčasť protivládnych protestov sa rozličné kurdske skupiny a organizácie aktivizovali. Assadov režim sa dokonca Kurdov snažil dostať na svoju stranu návrhom na opätovné udelenie občianstva a v roku 2012 dokonca odovzdaním kontroly nad severnými regiónmi priamo kurdským milíciám s tým, že ozbrojené jednotky museli svoje sily stiahnuť do iných, rebelujúcich oblastí Sýrie.

V rovnakom čase sa v oblasti sformovali ľudové obranné jednotky, pôsobiace pod značkou YPG (*Yekîneyên Parastina Gel*). Od roku 2012 pôsobili ako ozbrojená armádna frakcia Kurdskeho najvyššieho výboru, samozvaného riadiaceho orgánu na severe Sýrie, ktorý za podpory prezidenta kurdskej autonómie v Iraku, Massouda Barzaniho, založili PYD spoločne so stredopravou stranou Kurdska národná rada (*Encûmena Nîştimanî ya Kurdî li Sûriyê*, ENKS). Keďže vplyv PYD v rámci tohto regiónu v pomerne krátkom čase narástol, v novembri 2013 deklarovala strana vznik dočasnej vlády. Pod správu si vzala tri kantóny regiónu Rojava, konkrétne Afrin, Kobane a Džizru.³⁹

Aj v tomto kontexte je dôležité spomenúť, že zastúpenie Kurdov na národných, respektíve regionálnych frontoch sa v existujúcej literatúre častokrát obmedzuje na jednu až dve politické skupiny, čo z podstaty kurdskej historickej skúsenosti a rôznorodosti samotnej kurdskej menšiny, žijúcej na historickom území Kurdistanu, nie je adekvátne. No podpora, ktorej sa PYD aj v podobe vojenskej posily dostalo najmä zo strany Spojených štátov a ďalších západných mocností, posilňuje postavenie tejto strany voči ostatným. Ankara PYD a YPG považuje za predĺžené ruky PKK, a teda aj teroristické organizácie. Podľa Turkov tak „*zbrane a munícia zo západnej Európy a Ameriky v rukách PKK priamo ovplyvnili (turecký) boj proti teroru a ich výsledkom bolo zabíjanie alebo zranenia našich vojakov*“⁴⁰.

³⁸ KNAPP, Michael - FLACH, Anja - AYBOGA, Ercan. *Revolution in Rojava: Democratic Autonomy and Women's Liberation in Syrian Kurdistan*. London: Pluto Press, 2016. ISBN-13: 978-0745336640, s. 63.

³⁹ ALLSOPP, Harriet - VAN WILGENBURG, Wladimir. *The Kurds of Northern Syria. Governance, Diversity and Conflicts*. London: I.B. Tauris, 2019, č. 2. ISBN: 978-1-8386-0445-5.

⁴⁰ AĞAR, Abdullah. Özgür: *The Free Beloved Hero*. Istanbul: Remzi Kitabevi, 2019. ISBN: 978-975-14-1918-7, s. 189.

Hoci svoje prepojenie na PKK zo zrejmých dôvodov YPG odmieta, faktom je, že vo velení, medzi bojovníkmi, ale aj priamo v operáciách sa z času na čas objavujú mená bývalých predstaviteľov tohto teroristického hnutia. Na teroristickom zozname je PKK v krajinách Európskej únie aj v Spojených štátoch amerických. Zároveň sa objavujú svedectvá samotných bojovníkov a bojovníčok, že operatívci „z hôr“ sa podieľali na prvých taktických, kondičných, či prípravných tréningoch najmä pri vzniku obranných jednotiek.⁴¹

V boji proti ISIS bolo zásadným aj vytvorenie Sýrskych demokratických síl (*Hêzên Sûriya Demokratîk*, SDF) v roku 2015. Pôvodne išlo o alianciu ôsmich ozbrojených skupín, ktorej primárnym cieľom počas Sýrskej občianskej vojny bol „*boj proti ISIS a silám útočiacim na obyvateľov Sýrie*“⁴². Kurdské ženské a mužské obranné skupiny (YPG a YPJ) boli najväčšou zložkou zakladajúcich skupín SDF. Menšie skupiny tvorili aj Sýrska vojenská rada, Chaburská garda a arabské sily, ešte menšie boli arménske, turkménske a čečenské komponenty. SDF sa podľa miestnej ústavy (čl. 64)⁴³ stali v roku 2016 oficiálnymi bezpečnostnými silami v Autonómnom regióne severnej a východnej Sýrie (NES).

Participácia kurdských žien na odboji

Kurdské ženy na severe Sýrie od vyhlásenia autonómnej Rojavy pokračovali vo vlastnej aktivizácii a po celom regióne podporovali vznik ďalších ženských organizácií, združení, či dokonca miest.⁴⁴ Ženské obranné jednotky (*Yekîneyên Parastina Jin*, YPJ) vznikli v apríli 2013, pričom sa odčlenili od dovtedy zmiešaných skupín YPG. Vstup do YPJ je podmienený dosiahnutím plnoletosti (18 rokov), avšak mnohí spravodajcovia z regiónu informujú, že v radoch videli aj mladšie ženy a dievčatá. Rojavské informačné centrum vysvetľuje, že hoci ženy mladšie ako 18 rokov nie sú súčasťou bojov, do akadémie, ktorá na túto rolu kadetky pripravuje, verbuje ženy od 16 rokov.⁴⁵

Jednotky majú vlastné štruktúry velenia, no vďaka stratégii, ktorá k rozhodovaciemu procesu automaticky pričleňuje aj ženy, participujú ženské veliteľky na rozhodovacom procese po boku ich mužských náprotivkov. Práve týmto nastavením sa ozbrojené zostavy snažia zaistiť podporu emancipácie a zdieľania schopností.⁴⁶

Koľko bojovníkov a bojovníčok tvorilo skupiny YPG a YPJ v roku 2020 nie je jasné. V roku 2014 obe organizácie deklarovali zapojenie približne 50 tisícov bojovníkov a bojovníčok, nezávislé organizácie a pozorovatelia však počítali s približne 30 tisícimi. V čase, keď Ankara odštartovala svoju prvú operáciu v Sýrii „*proti teroristom*“, odhadoval sa počet

⁴¹ THE WOMEN´S WAR, ref. 28

⁴² KURDISH QUESTION. Declaration of Establishment by Democratic Syria Forces [on-line]. 2015 [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: is.gd/sR8h58.

⁴³ DEMOCRATIC CONFEDERATION OF NORTHERN SYRIA, ref. 25.

⁴⁴ Pozornosť si vyslúžila najmä výlučne ženská obec *Jinwar*, kde sa uchýlili vdovy, či ženské obede domáceho násilia buď samé, alebo spoločne so svojimi deťmi.

⁴⁵ RIC. Beyond the Frontlines: The building of the democratic system in North and East Syria [on-line]. Qamishli: Rojava Information Center, 2019. [cit. 2020-09-03]. Dostupné z: t.ly/1cHs, s. 52.

⁴⁶ Ak sa napríklad bojovník YPG dopustí priestupku voči bojovníčke YPJ, jeho potrestanie je v rukách velenia skupiny YPJ a zväčša má pre ľahších trestoch formu verejného poniženia. (Vid' napr. THE VEGAN VANGUARD. Episode 15: Rojava & Revolution with Josh Walker (YPG) [podcast on-line]. 7.7.2018 [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: t.ly/emtR. NATIONAL GEOGRAPHIC. Female Snipers Fighting ISIS [video on-line]. 10.10.2017 [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: t.ly/xKqo.

jednotiek na 60 až 65 tisíc, z čoho 20 až 40 percent tvorili ženy.⁴⁷ Politická aktivizácia žien v regióne Rojavy je však po porážke ISIS ohromujúca: podľa Bengiovej až 75 percent kurdských žien v oblasti bolo politicky aktívnych a pridali sa k niektorým z existujúcich organizácií.⁴⁸ YPJ, podobne ako YPG, považuje Turecko za teroristickú organizáciu.

Teroristická organizácia ISIS sa v ozbrojenom konflikte s kurdskými bojovníčkami po prvýkrát stretla už v júli 2013 pri meste Ras al-Ayn (*Serê Kaniyê*), na sýrsko-tureckej hranici. Front *al-Nusra*, známy ako al Kajdá v Sýrii, napadol hliadku ženských jednotiek YPJ, pričom zabil vodičku. YPG následne útok opätovne.⁴⁹ YPG a YPJ zároveň odštartovali boje v snahe oslobodiť od ISIS najmä časti gubernií al-Hasakah, Raqa a Aleppo s prevažne kurdským pôvodným obyvateľstvom. Do centra svetovej pozornosti sa ale kurdské ženské jednotky dostali až po obliehaní mesta Kobane teroristickou skupinou ISIS v septembri 2014.

Bitka o Kobane je špecifickou epizódou celého konfliktu Sýrskej vojny, ale aj komplexného boja západnej koalície proti ISIS. Na jednej strane sa rozličné frakcie a skupiny kurdských milícií museli spojiť a vzájomne intenzívne koordinovať⁵⁰, aby tvrdému obliehaniu nevelkého hraničného mesta medzi Tureckom a Sýriou odolali. Taktika boja z budovy do budovy, podporovaná leteckým bombardovaním strategických lokalít, ktoré viedli Spojené štáty americké a európske štáty, sa napokon ukázala ako správna, pričom v lete 2015 sa týmto spojencom podarilo teroristickú skupinu ISIS vytlačiť z oblasti. Práve v tomto čase sa západ dozvedel aj o aktívnej úlohe ženských bojovníčok, ktoré mali v islamistoch vyvolávať obzvlášť veľký strach na základe toho, že smrť ženskou rukou v islame mala znamenať, že sa jeho „martýr“ nedostane do vytúženého raja. Ako konštatujú Kardaş a Yesiltaş, „bitka o Kobane bola inštanciou internacionalizačnej kultúrnej vojny, v ktorej boli kurdské ženské bojovníčky reprezentované ako preživšie nielen jasného strategického útoku ISIS, ale aj mizogynného extrémizmu“⁵¹.

DISKURZÍVNA ANALÝZA LOKÁLNYCH ZDROJOV

V tejto kapitole autorka predstaví rozbor diskurzu miestnych a čiastočne aj zahraničných zdrojov, ktoré skúmala a ktorých zloženie špecifikovala v podkapitole Úvodu, a to Pojmy zdroje a metodológia. Zameria sa najmä na zlomové udalosti, ktoré mediálne, ale aj diskurz prezentujúci ženské kurdské bojové jednotky ovplyvnili najviac, konkrétne od bitky o Kobane po leto 2020. Zároveň poukáže na rozdiely ich rámcovania pred a po porážke ISIS v lokálnych zdrojoch, ale aj ich preberaní zahraničnými médiami.

⁴⁷ GLOBAL SECURITY. Kurdish People's Protection Units [on-line]. [cit. 2020-09-03]. Dostupné z: <https://t.ly/gngC>.

⁴⁸ BENGIO, Ofra. Game changer: Kurdish women in peace and war. *Middle East Journal*. Washington: Middle East Institute, 2016, roč. 70, č. 1, s. 30-46. DOI: [10.3751/70.1.12](https://doi.org/10.3751/70.1.12).

⁴⁹ VAN WILGENBURG, Wladimir. Clashes Re-Erupt in Syria Between Al-Qaeda, Kurds. *Al Monitor* [on-line]. 16.7.2013. [cit. 2020-09-03]. Dostupné z: <https://t.ly/SlSsN>.

⁵⁰ Podľa miestnych zdrojov bol do vyjednávania medzi PYD a kurdskej autonómnej vlády v Iraku priamo zapojený Washington. (Vid' napr. RUDAW. Barzani and PYD leader discuss anti-ISIS efforts in Erbil [on-line]. 15.9.2015. [cit. 2020-09-03]. Dostupné z: <https://t.ly/lc70>.

⁵¹ KARDAŞ, Tuncay - YESILTAŞ, Murat. Rethinking Kurdish geopolitical space: The Politics of Image, Insecurity and Gender. *Cambridge Review of International Affairs*. Cambridge: Routledge, 2018, roč. 30, č. 2-3, s. 1-27. DOI: [10.1080/09557571.2017.1410098](https://doi.org/10.1080/09557571.2017.1410098), s. 17.

Pod názvom Rojavská revolúcia sa elementy *jineológie* a demokratického konfederalizmu začínali objavovať ako súčasť spravodajského diskurzu z regiónu práve po bitke o Kobane. Ústrednou témou však boli reportáže zo severnej Sýrie, ktoré zobrazovali kurdske bojovníčky ako moderné amazonky, pričom na ne odkazovali ako na kurské Johanky z Arku⁵², Angeliny Jolie⁵³, či dokonca anjelov smrti⁵⁴. CNN v decembri 2014 označila kurdske bojovníčky za „*najinspiratívnejšie ženy uplynulého roka*“⁵⁵. Jedna zo svetovo najpopulárnejších videohier od tvorcov z amerického štúdia Sledgehammer Games, Call of Duty, zaradila medzi hlavných hrdinov novej série Moderné bojisko koncom roka 2019 kurdske bojovníčku a vymyslenú postavu Farah Karim. Edward Said na tento fenomén poukazuje ako na „*brutálne vnucovanie západného naratívu do kontextu východu*“⁵⁶, vďaka ktorému bola organizácia ako PYD legitimizovaná medzinárodne. Iní hovoria o „*fetišizácii*“⁵⁷ obrazu kurdske žien. Keďže boj, či ozbrojený konflikt, sa v spoločnosti takmer na celom svete považuje za prejav maskulinnosti, pričom je ženská účasť považovaná za neprirodzenú a neobvyklú, Braden⁵⁸ upozorňuje, že práve tento „*prekvapivý*“, až aktualizálny moment získava pozornosť v médiách.⁵⁹

Diskurz aktívnej sebaaprezentácie a propagandy sýrskych ozbrojených jednotiek Kurdov svedčí o tom, že ich autori si tento paradox uvedomovali a začali ho významne využívať. Pri rámcovaní sebaaprezentácie v tomto období sa rôzne sociálne siete, popularizujúce podcasty, či lokálne videá takmer vôbec nereflektujú naratív protistrany o tom, že YPG a YPJ majú byť predĺženou rukou tureckej teroristickej organizácie PKK. Ako však bolo načrtnuté aj v predchádzajúcej kapitole, prepojenie - hoci nepriame - neodmietať ani samotné bojovníčky. Diskurz preto ostáva jednotný: prezentovať celospoločenskú problematiku (ženskú emancipáciu) cez prizmu diania na Blízkom východe a nim získať sympatie a podporu západnej verejnosti.

O porážke ISIS v Sýrii sa v médiách hovorilo od začiatku roku 2019. Z krajiny mali džihádistov najmä podľa západných zdrojov vytlačiť najmä americké ozbrojené sily. Operácia tzv. Globálnej koalície proti ISIS „úspešne“ ukončila operácie po tom, ako oslobodila východosýrske mesto Baghouz, poslednú baštu ISIS.⁶⁰ Prevažne lokálne authority, ale ani obyvatelia však v roku 2020 stále neboli presvedčení, že v Sýrii už ISIS

⁵² TOIVANEN-BASER, ref. 3.

⁵³ GODDEN, Marise. Poster Girl Killed Fighting ISIS: Beautiful female fighter dubbed the Angelina Jolie of Kurdistan dies while battling ISIS in Syria. *The Sun* [on-line]. 7.9.2016. [cit. 2020-09-03]. Dostupné z: <https://t.ly/a7lm>.

⁵⁴ WEBB, Sam. The Angels of Death: ISIS Savages Fear Kurd Women Fighters More than any other foe. *Mirror* [on-line]. 19.8.2015. [cit. 2020-09-06]. Dostupné z: <https://t.ly/z11J>.

⁵⁵ PARKE, Phoebe. Leading Women's most inspiring women of 2014. *CNN* [on-line]. 27.1.2015. [cit. 2020-09-06]. Dostupné z: <https://t.ly/OqKs>.

⁵⁶ SAID, Edward. *Orientalism*. London: Penguin book, 2003. ISBN: 9780141187426, s. 335.

⁵⁷ RADICALS IN CONVERSATION. Rojava and the Kurdish Women's Movement [podcast, on-line]. 11.11.2019 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://t.ly/7lVt>.

⁵⁸ BRADEN, Maria. *Women Politicians and the Media*. Lexington: University Press of Kentucky, 1996. ISBN: 9780813108698.

⁵⁹ Aj vzhľadom na dostupnosť zdrojov z regiónu severnej Sýrie sa preto značná časť existujúcej vedeckej literatúry, zaoberajúca sa kurskými bojovníčkami, sústreďuje na ich mediálne zobrazovanie a reprezentáciu.

⁶⁰ SCHMITT, Eric, et. al. ISIS Is Regaining Strength in Iraq and Syria. *New York Times* [on-line]. 19.8.2019. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://t.ly/zwDx>.

nepôsobí. Skupiny operovali v malých počtoch a pomerne lokálne. Navyše, prevažne kurdské sily, spoločne muži a ženy, ostali zásadnou zložkou bezpečnostných síl, ktoré sa podieľajú na strážení bývalých príslušníkov ISIS, ich žien a detí, čo vyplýva aj z analýzy lokálnych zdrojov.⁶¹ Tábory s väčšou či menšou mierou slobody sa mali rozptýliť na približne 20 miestach na severe Sýrie a miestne zdroje tvrdia, že sa v nich koncentrovalo asi 80 tisíc bývalých, ale aj súčasných stúpencov ISIS.⁶²

Veľké plány, ktoré mali kurdskí bojovníci a bojovníčky po víťazstve nad ISIS však zmarili jednak turecké operácie, ktoré na území Sýrie spustila operáciu Štít Eufratu, namierená proti ISIS, ako aj YPG, a jednak stiahnutie amerických vojsk z regiónu, ktoré americký prezident Donald Trump ohlásil v októbri 2019. Práve tento krok podľa kurdských milícií a ich informačných kanálov otvoril priestor na ďalšie operácie Turecka, ale aj mnohých islamistických skupín v Sýrii.

V tomto období dochádza aj k čiastočnej zmene diskurzu lokálnych zdrojov. Kým do konca roka 2018 a začiatku roka 2019 sa miestne zdroje ešte stále venovali ženskej emancipácii najmä v kontexte boja proti „zhmotnenému symbolu patriarchátu“⁶³, od porážky ISIS bolo rámcovanie emancipačných motivátorov ženských bojovníčok omnoho problematickejšie a menej autentické.

Ankara a turecké ozbrojené sily, ktoré začali po dohode s Ruskom strážiť prilahlé sýrsko-turecké hranice a kontrolovať prevažnú časť Rojavy najmä po tretej tureckej operácii v Sýrii, Prameň mieru, zo začiatku roka 2020, sa stali novým, cieľom ozbrojeného boja kurdských ozbrojených skupín na severe Sýrie. „Nový“ nepriateľ nepredstavoval tak jasne determinovateľného opresora ženskej emancipácie. Z lokálnych svedectiev, určených pre zahraničných podporovateľov a zainteresovaných, vyplýva, že boj proti tureckej armáde v plnej miere nahradil ozbrojené aktivity proti ISIS, a to nielen priamo, vo väčších či menších frontových operáciách, ale aj v miestnej propagande a filozofii boja. Do lokálnych médií sa dostal silný naratív o „ešte väčšom nepriateľovi“, akým bolo ISIS, pričom sa do boja proti nemu zapájajú aj ženy, a to opäť na rôznych úrovniach.⁶⁴

„Očista od zvyškov islamistických skupín“⁶⁵ bola dôležitým elementom kurdských operácií aj v roku 2020, vrátane prevažujúcich naratívov miestnej propagandy, keďže kurdské bojovníčky, najmä z YPJ, ostali súčasťou neustále sa presúvajúcich formácií.⁶⁶ Aktivne ale

⁶¹ Z viacerých svedectiev, prezentovaných v skúmaných podcastoch a videách vyplýva, že náboženská sloboda, ktorá je v regióne Rojavy garantovaná spoločenskou zmluvou, presvedčila mnohé ženy s deťmi, ktoré boli manželkami predstaviteľov a bojovníkov ISIS, radšej v kempoch zostať. Ďalším dôvodom takéhoto rozhodnutia je fakt, že v samostatnej autonómnej oblasti platí zákaz trestu smrti.

⁶² THE WOMEN'S WAR. Episode 8: The End of the Women's War [podcast, on-line]. 13.5.2020 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.thewomenswar.com/>.

⁶³ BEGIKHANI, Nazand - HAMELINK, Wendelmoet - WEISS, Nerina. Theorising women and war in Kurdistan: A feminist and critical perspective. Kurdish Studies, London: Transnational Press, 2018, roč. 6, č. 1, s. 5 - 30. ISSN: 2051-4883.

⁶⁴ OUTSIDERS: #ROJAVADIARY. Episode 5 [podcast, on-line]. 28.10.2019 [cit. 2020-07-08]. Dostupné z: <https://t.ly/WltG>.

⁶⁵ JOURNEYMAN PICTURES. What's next for the Kurds Who Defeated ISIS? [video, on-line]. 13.3.2019. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z: <https://t.ly/qSML>.

⁶⁶ YPG YPJ. YPJ fighters in Rojava [video, on-line]. 24.1.2020 [cit. 2020-07-08]. Dostupné z: <https://t.ly/tax6>.

boli aj v operáciách proti tureckým jednotkám, pričom zdroje odkazovali aj na intenzívne boje proti islamistickým skupinám, ktoré majú byť podľa nich „proxy skupinami Ankary“.⁶⁷ Aj tu je možné sledovať, ako rámcovanie nepriateľa cez prizmu stelesneného patriarchátu pokračovalo, avšak skôr sekundárne. Správy napríklad informujú, že podobne, ako v prípade bojov proti ISIS, sú v každej bitke ženy zapojené aj na veliacich pozíciách, čo však už nevkladajú do kontextu pozície žien v spoločnosti, ktorú prezentuje nepriateľ.⁶⁸ Omnoho menej sa spomínajú protikurdske aktivity sýrskych provládnych síl, na ktoré upozorňujú aj medzinárodní pozorovatelia.⁶⁹ Miestny diskurz týchto nepriateľov rámcuje ako „islamistov“, respektíve sa im nevenuje vôbec. V tomto období vznikali aj kampane, namierené proti Turecku, ktoré sa šírili najmä online priestorom, pričom najväčšiu pozornosť si vyslúžili kampane *Bojkot Turecka* a *Medzinárodná solidarita s Rojavou*.

Keďže hlavný *opresor žien* - organizácia ISIS - sa postupne z naratívov miestnych zdrojov vytratil, na emancipáciu bolo potrebné naďalej upozorňovať. Príkladom sú správy o tom, že ženy ostali aj v roku 2019 a 2020 členkami miestnych bezpečnostných zložiek, vrátane polície *Asayish*, či HPC (*Hêzên Parastina Cîvakî*), dobrovoľných civilných obranných zložkách na úrovni štvrtí a miest, ktoré boli aktívne najmä počas demonštrácií, pochodov, alebo iných verejných podujatí. Vytvorené boli samostatné oddiely, a to *Asayisha Jin* a *HPC Jin*. Ak by ženy súčasťou týchto síl neostali, podľa miestnych svedectiev by „ženy nemohli komunikovať s mužmi na rovnakej úrovni“.⁷⁰ Kurdske ženy sa ďalej aktivizovali v miestnych a regionálnych radách a komúnach. Najmä počas prvej vlny koronakrízy. V prvej polovici roka 2020 pribúdali správy o aktivitách v miestnych komunitách, kde sa mali podieľať na informačných kampaniach o tom, ako čeliť šíriacemu sa vírusu a chrániť verejné zdravie, ale aj na ďalších dobrovoľníckych aktivitách, ako príprava jedál pre komunity, či pomoc ženám, ktoré sa v domácich karanténach počas pandémie stále častejšie stretávali s domácim násilím, podobne ako na iných miestach na svete. V známej, čisto ženskej obci *Jinwar*, kam sa uchýlili ženy s deťmi, a po krátkom opustení obce počas tureckým operácií sa do nej vrátili, bola v roku 2020 otvorená aj klinika pre ženy, ktorú vedú iba ženy.⁷¹

Na ideologickej úrovni ostala aktivita kurdských žien sústredená aj na samotnú tvorbu diskurzu: smerom dovnútra regiónu išlo o rozširovanie informácií online, ale aj prostredníctvom kampaní „z domu do domu“ - v obehu boli letáky, brožúry, a pod. Do online priestoru sa presunulo aj vyučovanie na Fakulte *jineológie* univerzity v Ras al-Ayn (*Serê Kaniyê*).⁷² Smerom navonok, mimo Sýrie, išlo predovšetkým o online aktivity, ktoré turecká strana označovala za priamu propagandu. Kurdske bojovníčky

⁶⁷ BILDA KEDJOR. Episode 6: From Rojava with Love [podcast, on-line]. 22.10.2019 [cit. 2020-07-08]. Dostupné z: <https://t.ly/ogKO>.

⁶⁸ RIC, ref. 45, s. 52

⁶⁹ UN GA - HUMAN RIGHTS COUNCIL. Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic [on-line]. 14.8.2020. [cit. 2020-10-09]. Dostupné z: <https://undocs.org/A/HRC/45/31>.

⁷⁰ THE WOMEN'S WAR, ref. 28

⁷¹ WOMEN! AMPLIFY! RESIST! FIGHT! Episode 3: Women Defend Rojava Capital [podcast, on-line]. 27.7.2020 [cit. 2020-07-08]. Dostupné z: Spotify.

⁷² Ibid.

prostredníctvom nich tvrdia, že práve ženská revolúcia bola v rokoch 2019 a 2020 „*cieľom tureckých útokov*“⁷³.

V prípade kurdských bojovníčok existujúce výskumy naznačujú, že hlavnými popudmi k tomu, aby sa Kurdka pridala k ozbrojeným skupinám, sú kombinácie niektorých sociálnych činiteľov, vrátane vlastnej skúsenosti, s ideológiou, ktorú v rámci svojich štruktúr v YPJ označujú za túžbu po oslobodení.⁷⁴

Podľa Aragonésovej (2020) je aktívna participácia v ozbrojenom konflikte pre kurdské bojovníčky vedomým aktom politickej angažovanosti. Politickú dimenziu rozhodnutia totiž jasne reprezentuje ozbrojený boj, vďaka ktorému ženy získavajú istý druh moci a sily vo svojej komunite, čo dokazuje aj analýza v predchádzajúcej kapitole.⁷⁵ Po rokoch aktívnej participácie v bojoch po boku mužských kolegov získali sýrske kurdské bojovníčky špecifické skúsenosti, ktoré, ako naznačujú lokálne svedectvá a doterajšia analýza objektívnych faktorov v tejto štúdii, značne transformovali ich vlastnú motiváciu.

Diskurz tejto motivácie, prezentovaný v skúmaných lokálnych zdrojoch, určených pre medzinárodného čitateľa, však musel reflektovať zmenu charakteru samotného boja. Hoci motivácie kurdských žien, zapojené do ozbrojených aktivít, sú stále rámcované do duálneho boja (za slobodu etnika a slobodu žien), práve rodová zložka nemá tak jednoznačné uchopenie, ako v časoch boja proti ISIS. Tento faktor uberá na autentickejšť pri naratívach o „ojedinelom emancipačnom úkaze na Blízkom východe“, a tým je aj menej atraktívny pre západného čitateľa.

Dôležité je však opäť zmieniť aj to, že napriek intenzívnej emancipácii časti žien, mnohé Kurdky v regióne sú ešte stále vystavené podobným formám násillia, ako ženy v iných krajinách s minoritným kurdským obyvateľstvom, pričom rovnako čelia aj jeho pomerne archaickým formám utláčania, vrátane vrážd zo cti, manželstiev v neplnoletosti, či z donútenia, či znásilňovaniu, najčastejšie blízkym príbuzným. Na tieto fakty odkazujú miestne zdroje len sekundárne: upozorňujú na to, že sa to deje, no neobjavujú sa konkrétne príklady, skôr zovšeobecnenia akýchsi „iných“ žien.⁷⁶

ZÁVER A DISKUSIA

Hoci sa téme ženský bojovníčok v regióne Sýrie a Turecka venuje v ostatných piatich rokoch väčšia pozornosť nielen v médiách ale aj v akademickej literatúre, pohľad na ich aktivity po porážke teroristickej skupiny ISIS doteraz chýbal. A práve vyplnenie tejto výskumnej medzery bolo aj ambíciou tejto práce. Cieľ ozbrojených aktivít ženských milícií YPJ sa totiž po roku 2019 modifikoval. Kým od začiatku tzv. Rojavskej revolúcie (2014) bola v centre ich záujmu ambícia poraziť útočníkov z Islamského štátu, od prvej tureckej operácie v Sýrii, Štít Eufratu, v auguste 2016, sa k nej pridala porovnateľná, v mnohých

⁷³ Vid' ibid. a RADICALS IN CONVERSATION, ref. 57

⁷⁴ TANK, Pinar. Kurdish Women in Rojava: From Resistance to Reconstruction. *Die Welt Des Islam*. Leiden: Brill Publishers, 2017, č. 57, s. 404-428. ISSN: 0043-2539. DOI: [10.1163/15700607-05734p07](https://doi.org/10.1163/15700607-05734p07), s. 419.

⁷⁵ ARAGONÉS, Aina F. *Women, body and war: Kurdish female fighters through Commander Arian and Girls' War*. Media, War & Conflict. London: Sage Publications, 2020, s. 1-17. ISSN 1750-6352.

⁷⁶ EUROPEAN PARLIAMENT. The increase in Kurdish Women Committing Suicide. [on-line]. June 2007. [cit. 2020-09-10]. Dostupné z: <https://bit.ly/3oy7dqW>.

ohľadoch ešte výraznejší boj proti tureckému štátu. Rozdelenie na *hrdinov* a *nepriateľov* bolo pri boji s ISIS západnej civilizácii jasné, málokto sa zaoberal tým, aká je základná motivácia ženských kurdských bojovníčok.

Tie mali totiž bojovať na dvoch frontoch: nielen proti teroristickej skupine, ale aj proti patriarchálnemu zriadeniu a za ženské práva.

Patriarchálny systém v kurdskej spoločnosti historicky nedával ženám mnoho príležitostí na to, aby sa aktivizovali vo verejnom živote, kde sa diskutovalo o hlavných spoločenských témach, až na individuálne výnimky. Rojavská revolúcia ale priniesla nezanedbateľný impulz pre časti kurdských žien v Sýrii, pričom sa miestna informačná činnosť mohla zamerať na vytváranie nového naratívu o „*silných ženách*“. Vzhľadom na zmeny, ku ktorým v regióne došlo, ale aj v súvislosti s potrebou pokračovania monitorovania vývoja na územiach, obývaných najmä kurdskou menšinou, sa tento text pokúšal zistiť, či je ideológia paralelného boja na spomínaných „dvoch frontoch“ aktivizujúca aj po eliminácii ISIS, a má preto potenciál eliminovať možnosť marginalizácie ženských otázok v post-konfliktnom období, a či je táto deklarovaná ideologická motivácia a jej rámcovanie zároveň dostatočne úspešné na to, aby si kurdské bojovníčky opätovne zaistili sympatie západných médií. Cieľom tejto štúdie bolo zároveň analyzovať a porovnať aktivity ženského ozbrojeného hnutia počas bojov s hnutím ISIS a po jeho porážke až do leta 2020, a to z pohľadu samotných kurdských aktivistov.

Z prezentovanej analýzy napokon vyplynulo, že špecifickosť ideologickej transformácie hnutia v ostatných dekádach vývoja kurdského hnutia v Sýrii, ktoré dôraz kladie na ženskú emancipáciu, má potenciál eliminovať tradičné marginalizovanie žien po konflikte, čo sa dostáva do kontrastu s doterajšími štúdiami, naznačujúcimi, že ženy sú po skončení bojov ostrakizované. Vzhľadom na to, že existujúca literatúra potvrdzuje, že motivácia u kurdských bojovníčok stojí jednak na špecifickej ideológii, ale aj na osobnej skúsenosti, táto analýza argumentuje, že zapojenie do bojov od roku 2013 zásadne prispelo k výraznej modifikácii diskurzu o motiváciách ženských bojovníčok aj po porážke teroristickej organizácie ISIS. Svedčí o tom aj fakt, že hoci boje výrazne ustali a zmenil sa aj ich primárny cieľ, aktívna úloha žien v hnutí ostáva exponovaná, no odkazuje viac na bývalé skúsenosti.

Hypotéza o tom, že emancipácia, ako zložka ideológie sa po konflikte voči prvotnému „patriarchálnemu“ agresorovi vytráca aj v kurdskom hnutí na severe Sýrie sa preto nepotvrdila. Napriek tomu, že sa ideologická motivácia, rámcovaná prostredníctvom lokálnych zdrojov v angličtine, javí ako aktivizujúca, západné médiá ju už neprijímajú s rovnakým nadšením, ako do roku 2019. Zatiaľ čo zábery ISIS odsúdila väčšina modernej spoločnosti a najvýznamnejší hráči na svetovej politickej scéne - čo kurdských bojovníkov a bojovníčky postavilo do čela civilizačného boja za slobodu - konfrontácia s Tureckom si obdobne pozitívne ohlasy nezískala. Uveriteľnosť deklarovanej ideológie sa preto zdá byť omnoho nižšia. Svedčí o tom aj analýza päťdesiatky najčítanejších svetových médií a ich spracovania témy, ktorá bola súčasťou tohto výskumu.

Štúdia u kurdských bojovníčok potvrdzuje závery predchádzajúcich analýz ženskej militarizácie z iných regiónov, podľa ktorých povstalecké skupiny, v radoch ktorých figurujú aj bojovníčky, získavajú zahraničnú podporu od štátnych a nadnárodných neštátnych aktérov (element prekvapenia). Dodáva však, že ak sa separatistické snahy obrátia proti nastavenému systému národných štátov tak, ako to bolo v prípade kurdského boja za autonómiu, ktorý má v súčasnosti podľa Ankary ohrozovať suverenitu Turecka,

pričom ženský element - hoci je prítomný - ustupuje v tomto kontraste do úzadia, kapacita ideologickej diseminácie sa výrazne oklieštuje. Zložka diskurzu o ženskej emancipácii už totiž nemôže byť rámcovaná tak výrazne, ako to bolo v časoch, kedy nepriateľ symbolizoval stelesneného patriarchálneho utlačovateľa.

Ako ukazuje aj táto štúdia, v akademickej literatúre sa síce autori venujú téme kurdskeho separatizmu, avšak primárnym zdrojom informácií ostávajú články najväčších svetových médií, ktoré postavenie, úlohy, ale aj motiváciu kurdských bojovníčok v bojoch počas sýrskej občianskej vojny neprezentujú v kontexte zásadne rodovo podmieneného boja. Štúdia preto vidí ešte väčší priestor na prácu s novými, netradičnými zdrojmi ako sociálne siete, videá a podcasty z regiónu, ktoré k analyzovaným skupinám zapájajú aj priamych účastníkov analyzovaných udalostí, dôležitých pri rozboroch diskurzu a tvorby symbolov a vzhľadom na existujúce limitácie zdrojov z regiónu. V kontexte štúdia ženskej emancipácie, ktorej katalyzátorom je aj ozbrojené zapojenie do národooslobodzovacieho konfliktu, vidí tento text aj priestor sledovať ďalší vývoj u kurdských bojovníčok, ako špecifickej a v mnohom jedinečnej prípadovej štúdie, a to nielen v kontexte feministických, ale aj bezpečnostných teórií.